

**DOUĂ REGIONALISME SUDICE ASEMĂNĂTOARE
CA PROVENIENȚĂ, DAR DIFERITE CA „DESTIN”:
*AREZAN ȘI DRAGOBETE***

DORU MIHĂESCU

1. Atestat în compusul *Arezanul Viilor*, despre care aflăm că reprezintă denumirea unui „ceremonial bahic, de origine tracică, desfășurat la plantațiile de viță-de-vie, în ziua morții Anului Vechi și renașterii Anului Nou Viticol, sinonim cu *Gurbanul Viilor*” (ziua respectivă fiind aceea de 1 februarie, când „fiecare proprietar își tăia, de la vița sa, câteva corzi, cu care se încingea peste piept și din care își făcea o cununică pe cap și cingătoare la brâu, petrecând apoi în jurul focului ...” – Ghinoiu, *Obiceiuri*, 13–14), cuvântul *arezan* nu figurează în dicționarele limbii române.

Dacă la cele reproduse mai sus, în legătură cu „ceremonialul bahic, de origine tracică”, adăugăm informația că ziua de 1 februarie, când are loc acel ceremonial, este consacrată, în calendarul creștin-ortodox, Sfântului Mucenic Trifon, cunoscut în Bulgaria și sub denumirea populară *Trifon Zarezan* „Trifon cel Tăiat” (tot așa cum la noi este numit, în popor, și *Trif Nebunul* sau *Trifonul viermilor și al lăcustelor*), lucrurile devin ceva mai puțin spectaculoase, dar, cu siguranță, mai ușor de înțeles și de explicat.

Este clar, în aceste condiții, că *arezan* nu poate fi decât o variantă coruptă (probabil, prin falsa descompunere *za (ză) + arezan*) a lui *zărezan* „sărbătoare, din luna februarie, a viței-de-vie”, atestat la românii din nordul Bulgariei (Neagoe, Mărgărit, *Graiuri*, 422), provenit din bg. *zarezan*, care nu este doar supranume al Sfântului Trifon, ci și denumire populară a lunii februarie, iar, ca nume comun, înseamnă și „tăiatul viilor” (Jaranov, BFR, 242).

De aici l-au împrumutat, împreună cu obiceiul respectiv (ale cărui origini mai îndepărtate pot fi, desigur, investigate), locuitorii unor sate românești din sudul Olteniei, al Munteniei ori al Dobrogei, acolo unde existența sa a putut fi, sporadic, semnalată, alături de aceea a *Trifănitului Viilor*, adică a stropitului ritual, cu apă sfințită în ziua Sfântului Trifon, al viilor (și al livezilor), pentru a fi apărate de dăunători în noul an agricol.

Cât despre compusul sinonim, *Gurbanul Viilor*, acesta s-a creat pornindu-se de la cuvântul *curban* „jertfă; sacrificiu; ofrandă religioasă (la turci)” (< tc. *kurban* < arab. *kurban* „idem”), cu variantele *gorban*, *gurban*, un termen din domeniul islamului, atestat în limba română în anul 1560 (TDRG³, I, p. 675), cunoscut și în

FD, XXIX, București, 2010, p. 30–37

alte limbi și dialecte balcanice, peste tot cu aceeași semnificație de bază (bg., srb., alb. *kurban*, ngr. *κουρβάκι*, ar. *curbane*, mgl. *curban*). Utilizarea sa ca element component al denumirii ceremonialului la care ne referim este legată tot de semnificația de „jertfă”, simbolizată, în acest caz, prin arderea coardelor de viță-de-vie care au fost tăiate, ca și prin ospățul ritual.

Denumirea *Gurbanul Viilor* a putut fi atestată în sud-vestul Munteniei, în timp ce mai la vest, în Mehedinți, același ceremonial este numit *Târcolitul Viilor* (Ghinoiu, *Obiceiuri*, 82, 200), pornindu-se de această dată de la participiul substantivat al verbului *târcoli* „a da târcoale; a se învârti de jur-împrejur” (DLR, XI, 2, 333), la rândul său un derivat verbal românesc al substantivului *târcol* „cerc; ocol” (< bg. *târkalo* „idem”), creat sub influența verbului *ocoli* (← *ocol*) sau, mai degrabă, a derivatului verbal bulgăresc *târkaljam se* „a se rostogoli; a se roti; a se învârti în jurul; a se tăvăli”. Folosirea acestui cuvânt în cazul denumirii compuse din Mehedinți a avut ca punct de plecare un alt moment din desfășurarea respectivului ceremonial viticol și anume acela al ocolului ritual, în jurul butucului de viță-de-vie.

Iată, așadar, trei denumiri, rezultând din opțiuni diferite asupra importanței unuia sau altuia dintre momentele succesive ale aceluiași ceremonial, toate semnalate în aria sudică a dacoromânei (sudul Munteniei, Olteniei și al Dobrogei), două de proveniență balcanică (bulgară) sau orientală (turcă), alta creată pe terenul limbii române, pornind tot de la un termen de origine sud-dunăreană.

Că în trecutul lor îndepărtat se va fi aflat un vechi ritual tracic, având o denumire care, atât în nordul, cât și în sudul Dunării, a trebuit să facă loc altora, corespunzând unor noi credințe, concepții, influențe, nu putem, desigur, exclude. Dar nici nu putem afirma acest lucru cu certitudine, mai ales dacă avem în vedere, ca posibile puncte de plecare, numai realități românești.

2. Despre *Dragobete* (semnalat la *Saraiu* – jud. Constanța) sau *Dragobete, cap de primăvară* (semnalat la Mărgineni – Făgăraș), Simion Florea Marian preciza, în 1899, că reprezintă „pe alocurea” denumirea primei zile a „lunii lui mărtișor”, atunci când „este datină în cele mai multe părți locuite de români ca fetele cele mari să strângă apă de nea și cu apă de aceasta să se spele apoi peste tot anul, anume ca să se facă frumoase și drăgăstoase”, că, în compusul *Dragobete de dragoste*, mai înseamnă, „în unele locuri, o zi de primăvară”, când „se caută prin pădure floare de fragi și, cu apă de pe ea, se spală fetele mari, anume ca să fie plăcute și văzute, când merg peste an la joc ori la altă petrecere”, în sfârșit, că „în alte locuri”, cuvântul, care „nu prea e răspândit”, înseamnă „un gândac alergător, ce-l folosesc descântătoarele la descântecul de dragoste” (*Sărbătorile*, II, p. 143–144).

În ediția din 1994 a lucrării menționate este adăugată informația că *Dragobete* reprezintă, „în mai multe comune din Muntenia și mai ales în Oltenia”, și numele sărbătorii creștin-ortodoxe „Aflarea capului Sfântului Ioan Botezătorul” (24 februarie), când „băieții și fetele au credință nestrămutată că în această zi

trebuie ca și ei să glumească, să facă Dragobetele, după cum zic ei, ca să fie îndrăgostiți în tot timpul anului”; în comuna Albeni (jud. Gorj) a putut fi auzită legenda, conform căreia *Dragobete Iovan* era fiul Babei Dochia.

Pentru Lazăr Șăineanu, *Dragobete*, *cap de primăvară* înseamnă ziua de „1 martie, când se face apă de dragoste”, dar și „flăcău iubitor, care umblă prin păduri după fetele și femeile ce profanează, lucrând, ziua-i consacrată”; cuvântul ar fi o „formă oltenească, din Dragu (cf. *brabete* = *vrabie*)” (ȘDU⁴, p. 219); în altă parte înseamnă însă „ziua de 3 martie (24 februarie), zi în care toate ființele își găsesc perechea, se logodesc”, sau, „mai ales în Oltenia”, o „sărbătoare băbească ce cade la 24 februarie, zi în care toate ființele își găsesc perechea” (NȘDU, I, p. 254).

I.-A. Candrea definește cuvântul *dragobete* ca fiind denumirea zilei „de 3 martie, pe care o ține poporul prin nelucrare, pentru că o sărbătoresc și păsările, care în această zi se logodesc”, zi numită și „*Dragobete cap de primăvară*” (CADE, p. 432).

Pentru A. Scriban, *dragobete*, regionalism sudic, de origine slavă, reprezintă denumirea unui „sfânt sărbătorit de popor la 3 martie” (SDLR, p. 445).

Al. Ciorănescu menționează, în dreptul numelui propriu *Dragobete*, sensurile „numele fiului Babei Dochia”, atestat în Oltenia și „sărbătoare populară a păsărilor, din ziua de 3 martie”; etimologia probabilă ar fi, în opinia sa, substantivul comun sârbesc *drugobrat* „cumnat” (CDER 3044).

Pentru Romulus Vulcănescu, *Dragobetele* este o „făptură mitică care personifică logodna animalelor și prin extensiune, a fetelor și băieților”; calitatea de fiul al Babei Dochia, sub care este menționat într-o „legendă mitică”, „înseamnă o presupusă filiațiune mitică anterioară denumirii lui ca atare” (*Mitologie*, 337), prin urmare și o posibilă denumire mai veche decât cea cunoscută acum.

La Ion Ghinoiu făptura mitică devine un „zeu tânăr al Panteonului autohton, cu dată fixă de celebrare în același sat, dar variabilă de la zonă la zonă (24 și 28 februarie; 1 și 25 martie)”, un „patron al dragostei și buneii dispoziții pe plaiurile românești”, considerat, după unele tradiții, „Cap de primăvară, Cap de vară, fiu al Babei Dochia și cumnat cu eroul vegetațional Lăzărnică ... (Muntenia, Dobrogea, Oltenia, Transilvania)” (*Obiceiuri*, p. 65), un „zeu al dragostei în Panteonul românesc ..., identificat cu Cupidon, zeul dragostei în mitologia romană și cu Eros, zeul iubirii în mitologia greacă, sinonim cu *Năvalnic* ...” (*Panteonul*, p. 67).

Pentru Ivan Evseev, *Dragobetele* ar fi „zânul dragostei zburătoarelor și erosului primăvărat al flăcăilor și fetelor din satele noastre tradiționale”, căruia „i se mai spune *Dragomir*, *Iovan Dragobete*, *Cap de primăvară*”; „în funcție de zona geografică, este sărbătorit la sfârșitul lunii februarie (24 februarie – Aflarea capului Sf. Ioan Botezătorul, de unde, probabil, și numele său *Iovan*) sau în luna martie (25 martie – Buna Vestire și Ziua Cucului, în calendarul popular)” (*Dicționar*, p. 123).

Din MDA (II, p. 213) aflăm că *dragobete*, având variantele *bragobete*, *bragovete*, *drăgobete*, *gabrovete*, cuvânt atestat mai întâi în anul 1774, reprezintă „numele sărbătoririi creștin-ortodoxe „Aflarea capului Sfântului Ioan Botezătorul” (24 februarie)”, dar și „numele zilei de 1 sau 3 martie, când fetele adună apă de

zăpadă, cu care se spală apoi tot anul, ca să fie frumoase și iubite”; regional este și numele unui gândac (*Cicindela campestris*), numit popular și *repede*. La originea cuvântului *dragobete* s-ar afla compusul vechi slav *glavobrētenije*.

Rodica Zafiu observă că termenul a fost semnalat și ca nume de familie, fiind tratat în DOR la articolul slavului *drag*; consideră etimologia avansată în MDA drept „cea mai credibilă explicație”, iar variantele, o probă de „adaptare dificilă în vorbirea populară a denumirii din slava veche a sărbătorii religioase din 24 februarie, Aflarea capului Sf. Ioan Botezătorul: *glavobreatenie*” (RL).

În DLR (I, 6, p. 1412) se menționează, în plus față de MDA, faptul că „sărbătoarea religioasă ținută la 24 februarie” este „considerată și ca zi a îndrăgostiților”, că, pentru sensul al doilea („numele zilei de 1 sau 3 martie ...”), cuvântul este utilizat și în sintagmele *dragobete cap de primăvară*, *dragobete cap de vară* și că folosirea cu sens entomologic (*Repede* – *Cicindela campestris*) a putut fi atestată „prin Banat”; compusul *glavobrētenije*, indicat drept etimon al cuvântului în MDA, nu mai este considerat vechi slav, ci slavon.

Din cele prezentate până aici, prin trecerea în revistă a unor contribuții atât din domeniul lingvisticii (lexicografiei), cât și al etnografiei, rezultă, în esență, următoarele:

– cuvântul *dragobete* a putut fi atestat cel mai devreme în anul 1774 (MDA; DLR); de observat însă că această dată este foarte puțin probabilă, în condițiile în care avem a face cu o însemnare nedată, făcută de un necunoscut, pe un *Triod*, datând (*acesta* n.n. DM) din anul 1774 și provenind de la Biserica unită din Calborn (Iorga, *Scrisori și inscripții*, II, p. 75), adică din actualul Calbor, sat de la vest de Făgăraș, din com. Beclean, jud. Brașov; așa stând lucrurile, cea mai veche atestare cu dată sigură, care ne-a fost comunicată de colegul Victor Celac (cărui îi mulțumim și pe această cale), este aceea a antroponimului *Dragobete* (*unu Dragobete, rumân din Mehedinți*), într-o scrisoare din 11/23 mai 1821, trimisă din satul Rușava, de la vest de Oravița (jud. Caraș-Severin), din apropierea frontierei cu Serbia (Iorga, *Scrisori de boieri*, p. 141, nr. 121); să consemnăm aici și faptul că *arezan* a putut fi de asemenea atestat ca antroponim, fără a fi explicat însă în mod corect (*Arizan* = „a lui Rizan” ← *Hriza*, DOR, 75);

– variantele semnalate până acum oscilează între o formă apropiată, precum *drăgobete*, și forme mai îndepărtate, precum *bragobete*, *bragovete* (rezultate, cum vom vedea, prin contaminare cu *bradoș*) și chiar *gabrovete* (la care s-a ajuns, probabil, prin metateză, de la *bragovete*);

– semnificațiile cuvântului, ale compuşilor sau ale sintagmelor în care poate apărea oscilează, la rândul lor, între numele unei sărbători sau al unui ritual cu mai multe date posibile, de la un loc la altul (sfârșitul iernii și începutul primăverii, *Dragobete cap de primăvară*: 24 și 28 februarie, 1, 3 și 25 martie; o imprecisă „zi de primăvară”; o zi de la sfârșitul primăverii și începutul verii, *Dragobete cap de vară*), numele unui „flăcău iubitor”, al unei „făpturi mitice”, al „fiului Babei Dochia”, al unui „zeu tânăr”, al unui „zeu al dragostei, precum Cupidon și Eros”, al

„zânului dragostei”, numele unui colac ritual, antropomorf, care se face la 9 martie, până la numele unui gândac, dar nu al unui gândac oarecare, ci al unuia folosit în descântece de dragoste;

– aria geografică în care termenul a putut fi atestat nu depășește jumătatea de sud a țării, având ca reper estic localitatea Saraiu, din jud. Constanța, unde a fost semnalat pe vremea lui Simion Florea Marian, ca reper vestic, zona Banatului, unde există, conform DLR, cu sensul de „insectă (Repede)”, ca reper nordic, localitățile Mărgineni și Calborn, din zona Făgărașului (prima, menționată de Simion Florea Marian, a doua, de N. Iorga), iar ca reper sudic, zona Olteniei, de unde provin cele mai multe atestări (a se vedea și Bărbuț, *Dicț. olt.*, p. 75; *Sărb. ob. I Olt.*, p. 363);

– semnificațiile cuvântului *dragobete* se leagă în primul rând de ideea de dragoste, asociată debutului primăverii, renașterii naturii, unui nou început al vieții, însoțit, cândva, de datini și ritualuri menite a ajuta la împlinirea unor dorințe, a alina patimi, a proteja, într-un timp nesigur, de rele; astfel se explică faptul că ritualul nu era practicat peste tot la aceeași dată, că numele său a ajuns să fie sinonim cu *Năvalnic* (nume de plantă cu calități afrodisiace, „purtată de fete în sân, căci, după credința poporului, năvalnicul are puterea magică de a face să năvălească peștorii din toate părțile”, Panțu, *Plantele*, p. 185–186) sau să poată fi folosit și pentru a denumi un gândac utilizat în descântece de dragoste;

– acestor străvechi credințe și ritualuri populare li s-au adăugat în timp elemente ținând de credința creștin-ortodoxă, care explică faptul că sărbători religioase precum 24 februarie („Aflarea capului Sfântului Ioan Botezătorul”) sau 25 martie („Bunavestire”) au putut deveni și date ale străvechii sărbători populare de la începutul primăverii; denumirea compusă *Dragobete Iovan* sau *Iovan Dragobete* dovedește, la rândul ei, legătura cu numele sărbătorii de la 24 februarie, prin prezența numelui Iovan (= Ioan) (< srb., bg. dial. *Jovan*); o altă dovadă ar putea rezulta și din sensul atestat în Argeș pentru varianta *bragobete* („colac ritual, antropomorf, făcută la 9 martie”), în condițiile în care, atunci când anul nu este bisect, data de 9 martie („40 de Mucenici”), din calendarul nou (gregorian), corespunde celei de 24 februarie („Aflarea capului Sfântului Ioan Botezătorul”) din calendarul vechi (iulian); de asemenea, este posibil ca sintagme precum *Dragobete, cap de primăvară* și *Dagobete, cap de vară*, atestate ca denumiri ale sărbătorii populare, să fie datorate faptului că, în calendarul creștin-ortodox, sărbătoarea „Aflarea capului Sfântului Ioan Botezătorul” are loc atât în preajma începutului primăverii (24 februarie: „Întâia și a doua aflare a capului Sfântului Ioan Botezătorul”), cât și în preajma începutului verii (25 mai: „A treia aflare a capului Sfântului Ioan Botezătorul”).

Această simbioză de rituri și credințe populare arhaice, precreeștine, dar și de elemente ale credinței creștin-ortodoxe, legate de numele unui important sfânt al Bisericii, nu ar trebui, credem, ignorată nici în discuția privitoare la etimologia cuvântului.

Considerăm, prin urmare, că *dragobete* ar trebui pus în legătură atât cu bg. dial. *dragovec* (Bot.) „*Anchusa Barrelieri*” (BER, I, p. 417, s.v. *drag*), denumind o plantă cu calități magice, asemeni Năvalnicului de la noi, după cum am arătat într-o contribuție anterioară (C. Et., p. 54), cât și cu numele slavon *obrētenije*, al sărbătorii creștin-ortodoxe de la 24 februarie, iar în cazul numelui compus *Dragobete Iovan*, poate și cu srb. *dragovetan* „continuu, asiduus, integer” (Budmani-Maretić, *Rječnik*, II, p. 756), devenit, eventual, un supranume al Sfântului Ioan Botezătorul, însemnând „Ioan cel Întreg” (cu referire tocmai la semnificația acestei sărbători).

Este drept că, atât din punctul de vedere al formei, cât și al sensului, evoluția de la slavonul *obrētenije* (eventual, de la un compus **glavobrētenije*) la *dragobete* este una neobișnuită, în raport cu acelea ale altor denumiri slavone, din aceeași categorie (*Blagoveštenie*, *Preobrajenje*, *Uspenie*, *Ovidenie*, *Stretenie*).

Pe de o parte, denumirea la care ne referim pare să fi fost mai puțin utilizată, mai puțin cunoscută (în 1644, Eustratie Logofătul numea sărbătoarea *Obretenia capului lui Ioan* (ȘTa, 302), pentru ca, prin 1682–1683, mitropolitul Dosoftei s-o denumească deja *Aflarea cinstitului cap a[l] Sv[ă]nt[u]lui Ioan Botezătorul* (VS, 75^r, 24 februarie); *obretenie* (înv.) utilizat, în această sintagmă, există în dicționare ale limbii române (TDRG¹, p. 1074; TDRG³, II, p. 790; SDLR, p. 887; DLR, VII, 2, p. 63), pe când **glavobretenie* nu există; la fel stau lucrurile în limbile bulgară (BER, IV, p. 754; Stb. R., II, p. 40) ori sârbă (Budmani-Maretić, *Rječnik*, VIII, p. 459). Pe de altă parte, este posibil să fi existat un mai vechi **dragovete* ← **dragoveț* (interpretat ca formă de plural) < bg. dial. *dragovec* care, alături de *drag* și, probabil, de alți termeni din aceeași familie, au interacționat cu vechea denumire de origine slavonă (simplă sau, mai puțin probabil, compusă), devenită tot mai greu inteligibilă, pe măsura abandonării limbii slavone ca limbă de cult în biserica românească.

Cât despre statutul special, cu totul diferit de cel al lui *arezan*, pe care, în mod neașteptat, a ajuns să-l dobândească în ultimul timp cuvântul *dragobete*, acesta reprezintă urmarea unei reacții interne față de adoptarea, din Occident, a denumirii comerciale *Valentine's Day* „Ziua Îndrăgostiților” (14 februarie).

Dacă în locul acestei denumiri s-ar fi aflat una privitoare la vița-de-vie, probabil că *arezan* ar fi fost acum termenul scos la lumină și prezentat ca un cuvânt general-răspândit, ca o străveche și semnificativă mărturie a civilizației autohtone.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

Bărbuț, <i>Dicț. ol.</i>	= Dorina Bărbuț, <i>Dicționar de grai oltenesc</i> , Craiova, 1990.
BER	= <i>Bălgarski etimologičen rečnik</i> , Sofija, 1971–.
Budmani–Maretić, <i>Rječnik</i>	= P. Budmani, T. Maretić, <i>Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika</i> , II, VIII, Zagreb, 1884–1886, 1918.
CADE	= <i>Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”</i> , București, 1926–1931.

- CDER = Alejandro Cioranescu, *Diccionario etimológico rumano*. Universidad de la La Laguna, Tenerife, 1958–1966.
- DLR = Academia Română. *Dicționarul limbii române* (DLR), Serie nouă, București, 1965–2010.
- DOR = N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, 1963.
- Dosoftei, VS = Dosoftei, *Viața și petrecerea svinților*, Iași, 1682–1686.
- Eustratie, ȘTa = Eustratie Logofătul, *Șapte taine a besearicii*, Iași, 1644.
- Evseev, *Dicționar* = Ivan Evseev, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, 1997.
- Ghinoiu, *Obiceiuri* = Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an. Dicționar*, București, 1997.
- Ghinoiu, *Panteonul* = Prof. Dr. Ion Ghinoiu, *Panteonul românesc. Dicționar*, București, 2001.
- Iorga, *Scrisori de boieri* = N. Iorga, *Scrisori de boieri și negustori olteni către casa de negoț sibiană Hagî Pop ...*, București, 1906.
- Iorga, *Scrisori și inscripții* = N. Iorga, *Scrisori și inscripții ardelene și maramureșene*, II, București, 1906.
- Jaranov, BFR = A. Jaranov, *Bălgaro-frenski rečnik. Dicționar bulgare-français*, [Sofia], 1949.
- Marian, *Sărbătorile* = Sim. Fl. Marian, *Sărbătorile la români*, I–III, București, 1898–1901 (a se vedea și ediția Iordan Datcu, București, 1994).
- MDA = *Micul dicționar academic*. Sub conducerea acad. Ion Coteanu. Redactori responsabili acad. Marius Sala și Ion Dănăilă, I–IV, București, 2001–2003.
- Mihăescu, C. Et. = Doru Mihăescu, *Contribuții etimologice și lexicale* („Etymologica” 19), București, 2005.
- Neagoe, Mărgărit, *Graiuri* = Victorela Neagoe, Iulia Mărgărit, *Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei*, București, 2006.
- NȘDU = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*. Ediție revăzută și adăugită de Alexandru Dobrescu, Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu și Victor Zăstroiu, I–II, [Iași], 1997.
- Panțu, *Plantele* = Zach. C. Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane și științifice*. Ediția a II-a, București, 1929.
- Sărb. ob. I Olt.* = *Sărbători și obiceiuri. Răspunsuri la chestionarele Atlasului etnografic român*. Volumul I, Oltenia. București, 2001.
- SDLR = *Dicționarul limbii românești (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaisme, neologisme, provincialisme)* de August Scriban. Edițiunea întâia, Iași, 1939.
- Skok, ERHSJ = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Dictionnaire étymologique de la langue croate ou serbe*. Rédacteurs Mirko Deanovič et Ljudevit Jonke. Collaborateur Valentin Putanec, I–IV, Zagreb, 1971–1974.
- Stb. R. = *Starobălgarski rečnik*, II, Sofija, 2009.
- ȘDU⁴ = *Dicționar universal al limbii române*, de Lazăr Șăineanu. A patra edițiune revăzută și adăugită, Craiova, 1922.
- TDRG³ = H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*. 3, überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder, I–III, Clusium – Cluj-Napoca, 2000–2005.
- Udrescu, *Gl. Argeș* = D. Udrescu, *Glosar regional Argeș*, București, 1967.
- Vulcănescu, *Mitologie* = Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, București, 1985.
- Zafiu, RL = Rodica Zafiu, *Dragobete*, „România literară”, 7 (25.02.2004 – 2.03.2004).

**DEUX RÉGIONALISMES MÉRIDIONAUX SEMBLABLES PAR
ORIGINE, MAIS DIFFÉRENTS PAR LEURS „DESTINÉES”
EN DACO-ROUMAIN: *AREZAN ET DRAGOBETE***

RÉSUMÉ

Tout les deux appartiennent au vocabulaire de la culture populaire et plus précisément au domaine des anciennes cérémonies rituelles, contenant, pour la plupart, tant des éléments archaïques, préchrétiens, que des éléments chrétiens.

Dans le cas du premier, *arezan*, il s'agit d'une cérémonie rituelle ayant comme but d'assurer la protection du vignoble, durant l'année agricole qui commence justement ce jour-là, par la taille des petites branches des ceps. La date a été rattaché plus tard à celle de la fête orthodoxe du Saint Tryphon (1er Février).

Le second, *dragobete*, nom d'une fête populaire de l'amour, tire ses origines des anciennes coutumes et pratiques rituelles observées par les jeunes filles au commencement du printemps, cérémonies qu'on a rattaché plus tard au nom d'une autre fête orthodoxe, consacrée cette-fois à Saint-Jean (24 Février).

Les deux mots roumains, régionalismes méridionaux, proviennent du sud du Danube: le premier, du mot bulgare *zarezan* „la taille des vignes”, devenu aussi nom populaire du mois du Février et surnom du Saint Tryphon; le second, du mot bulgare dialectal *dragovec* (Bot.) „Anchusa Barrelieri” (plante ayant, selon les croyances populaires, des vertus aphrodisiaques), qui a subi l'influence du terme slavon *obrëtenije*, nom de la fête orthodoxe du 24 Février et, peut-être, aussi du mot serbe archaïque *dragovetan* „continuus, integer”, devenu, probablement, à propos de la même fête, surnom du Saint Jean.

Il y a environ une décennie, *arezan* et *dragobete* étaient deux régionalismes rares, ignorés par tous ou par la plupart des dictionnaires de la langue roumaine.

Mais, après l'emprunt de l'Occident du nom de la fête *Valentine's Day* (14 Février), le second est revenu d'une manière spectaculaire en actualité, aussi par des raisons commerciales (auxquelles son „concurrent” doit lui-même l'existence), que par, en ce cas, des ridicules raisons d'„orgueil national”.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”
București